

Kirjan käyttäjälle

Lukukoukussa-kirjan tehtävien avulla haluamme kasvattaa lukuintoa. Tavoitteenamme on lisätä lasten lukemiseen käyttämää aikaa, sillä lukeminen sujuvoituu vain lukemalla. Jotta lukeminen lukuvuoden mittaan tuntuisi uudelleen ja uudelleen innostavalta, lähestymme sitä uusista näkökulmista.

Lukukoukussa sisältää monenlaisia – usein hauskoja – tehtäviä, jotka kannustavat kaikenikäisiä ja -tasoisia oppilaita lukemaan. Katsomme, että tehtävien tulee tarjota lapsille onnistumisen kokemuksia sekä mahdollisuuksia saada rakentavaa palautetta.

Lukeminen on usein hieman yksinäistä puuhaa, mutta kokemuksemme mukaan mahdollisuus lukea yhdessä ikätovereiden tukemana ja avustamana lisää lukemisen innostusta. Siksi monet tehtävät ovat vuorovaikutuksellisia, yhteisöllisiä tai pelillisiä, niiden tekemiseen tarvitaan koko luokka tai koko koulu.

Olemme työstäneet kirjan tehtävät käytännön opetustyössämme pyrkiessämme saamaan lapset lukemaan enemmän ja lopulta nauttimaan lukemisesta. Huomaamaan, että pakkopullan sijaan lukeminen voi olla hauskaa, rentouttavaa, ja ihanaa!

Johdannossa tarkastelemme lyhyesti lukemaan oppimisen prosessia ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä lukutaidon merkitystä. Johdannon lopussa oleva yhteenveto helpot-

taa sopivien tehtävien valitsemista. Tehtävät on ryhmitelty seitsemään kategoriaan, joista ensimmäisessä keskustellaan lukutaidon merkityksestä. Toisessa luetaan kirjoja ja tehdään niihin liittyviä erilaisia tehtäviä. Kolmannessa luetaan erilaisia tekstejä ja neljännessä yhdistetään lukeminen ja esiintyminen. Viidennessä tutustutaan tietoteksteihin ja kriittiseen lukutaitoon, kuudennessa harjoitellaan monilukutaidon eri osa-alueita. Seitsemännessä osassa on monipuolinen joulukalenteri.

Lähtökohtanamme on ollut, että tehtäviä on helppo ottaa käyttöön opettajien kiireisessä arjessa. Tehtävien tekemiseen ei vaadita tiettyjä kirjoja tai laajaa koulukirjastoa, vaan tarvittavat tekstit löytyvät joko tästä kirjasta tai sitten lukemiseksi sopii mikä tahansa koulusta tai kotoa löytyvä kirja. Oppilaiden tehtävissä tarvitseman materiaalit voi kopioida kirjan lopusta.

Hauskoja ja innostavia lukuhetkiä kaikkiin Suomen kouluihin!

Lappeenrannassa huhtikuussa 2019

Marika Haapalainen ja Riikka Qvintus

marika.haapalainen@lappeenranta.fi
riikka.qvintus@lappeenranta.fi

Marika Haapalainen • Riikka Qvintus

Lukukoukussa

Tietotekstit ja kriittinen lukutaito				
15	Medialukutaito	• Tee itse • Kirjoitetaan • Luetaan	Keskustellaan, miten voi tunnistaa oikean ja väärän tiedon.	45–60 min + 45–60 min
16	Uutisen kirjoittaminen	• Tee itse • Kirjoitetaan	Tutustutaan uutisiin ja kirjoitetaan uutinen.	30–60 min + 30–60 min
17	Lumilinna-sanelu	• Tee itse • Etsitään tietoa	Opettaja lukee sanoja, jotka oppilaat kirjoittavat paperille. Tutustutaan sanoihin.	20 min + 30–60 min
18	Faktaa vai fiktiota?	• Tee itse • Luetaan	Luetaan tietoteksti, jossa osa sanoista on väärin.	20–30 min
19	Tutkitaan tietotekstiä	• Pareittain • Luetaan • Kirjoitetaan	Luetaan tietoteksti ja keksitään siitä oikein–väärin väittämiä.	30–45 min
20	Kirjoita oma tietoteksti	• Tee itse • Kirjoitetaan	Tuotetaan prosessimuotoisesti tietotekstiä.	60–90 min
21	Tätä en tiennyt -tietokirjatehtävä	• Tee itse • Luetaan	Luetaan tietokirjoja ja kirjataan niistä löytyneitä faktoja viireihin.	Useita päiviä
Monilukutaito				
22	Keskustellaan monilukutaidosta	• Kaikki yhdessä • Keskustellaan	Keskustellaan siitä, kuinka monia erilaisia lukutaitoja on olemassa ja mihin niitä kaikkia tarvitaan.	30–60 min
23	Tutustutaan symboleihin	• Kaikki yhdessä • Keskustellaan	Tutkitaan erilaisia symboleja ja niiden merkityksiä.	30–60 min
24	Oman symbolin tekeminen	• Ryhmässä on voimaa • Piirretään	Suunnitellaan ja piirretään omat symbolit.	60 min
25	Visuaalinen lukutaito	• Ryhmässä on voimaa • Keskustellaan	Tutustutaan erilaisiin kuviin ja siihen, mitä ne kertovat.	60 min
26	Tunteidenlukutaito	• Kaikki yhdessä • Keskustellaan • Esiinnytään	Tutustutaan erilaisiin kasvokuviin ja keskustellaan siitä, minkälaisia tunteita voidaan lukea kasvoilta.	30–60 min
27	Tilanteidenlukutaito	• Ryhmässä on voimaa • Keskustellaan • Esiinnytään	Luetaan kuvauksia erilaisista tilanteista ja keskustellaan, miten niissä voisi käyttäytyä.	60–90 min
28	Perheiden erilaiset säännöt ja tavat	• Pareittain • Kirjoitetaan • Keskustellaan	Kirjoitetaan ja keskustellaan perheiden säännöistä ja toimintatavoista.	60–90 min
29	Harrastusten kulttuurit	• Tee itse • Kirjoitetaan	Perehdytään erilaisten harrastusten kulttuureihin.	30–60 min
30	Tapakulttuurien lukutaito	• Ryhmässä on voimaa • Keskustellaan	Pohditaan eri kulttuurien tapoja ryhmässä.	30–60 min
Joulukalenteri				
31	Joulukalenteri	• Kaikki yhdessä	Tehdään pieniä luku-, kirjoitus-, pohdinta- ja toimintatehtäviä joulukuun koulupäivien aikana.	15–30 minuuttia päivittäin

3. Luokan oma kirjahylly

Tehtävässä luetaan kirjoja, täytetään niiden tiedot kopioituihin kirjan selkiin, ja rakennetaan niistä luokan seinälle kirjahylly.

Tavoitteet

- Tehdä näkyväksi luettujen kirjojen määrä.
- Rakentaa seinälle luokan tai koulun oma kirjahylly, josta oppilaat voivat etsiä kirja-suosituksia.

Tehtävätyyppi

- Kaikki yhdessä
- Luetaan

Ajankäyttö

- Useita viikkoja tai kuukausia kirjojen lukemiseen.
- Luettujen kirjojen tietojen täyttäminen, kirjan selän värittäminen ja seinälle kiinnittäminen noin 20 minuuttia.

Ennakkovalmistelut ja materiaalit

- Kopioi jokaiselle oppilaalle useaan kertaan materiaalit 3.1 ja 3.2.

Kirjan valitseminen

Ohjaa oppilaat valitsemaan itselle mieluinen ja kiinnostava kirja.

- Voitte sopia luokan kesken, luetaanko koulun kirjastossa olevia kirjoja, kunnan tai kaupungin kirjaston kirjoja vai molempia.

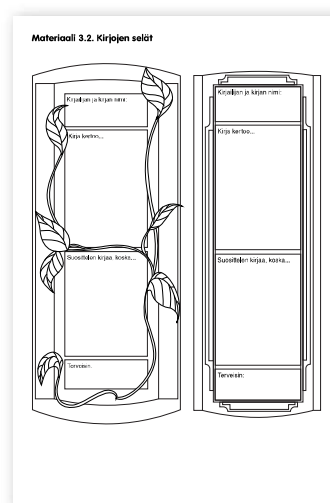
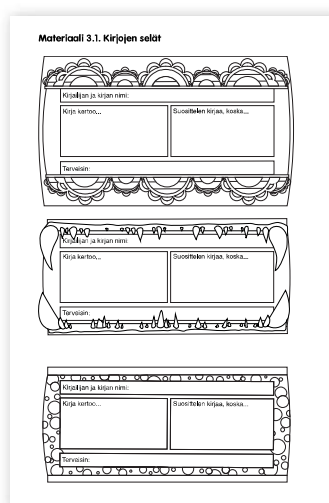
Kirjan lukeminen

Voitte lukea oppilaiden itsensä valitsemia kirjoja koulupäivän aikana yhteisissä lukuhetkissä esimerkiksi 20 minuuttia päivässä.

- Oppilaat etenevät kirjojen lukemisessa omaan tahtiin.
- Tavoitteena on lukea useita kirjoja.

Kirjan selän täyttö

- Jokaisen luetun kirjan jälkeen oppilas valitsee kopioiduista kirjan selistä mieluisimman.
- Oppilas täyttää kirjan selkään lukemansa kirjan tiedot, värittää, leikkaa irti ja kiinnittää sen.
- Pyydä oppilaita tutkimaan kirjan kansikuvaa ja sen väritystä ja värittämään selän luetun kirjan tyylin mukaisesti.

5. Luetaan yhdessä Lumilinna

Tehtävässä innostetaan oppilaita lukemaan paljon kirjoja ja rakentamaan samalla yhteistä kolmiulotteista lumilinnaa.

- Kun oppilas on lukenut kirjan hän saa täyttää sen tiedot nelikulmioksi taitettavaan lumilinnan rakennuspalaseen ja viedä palasensa osaksi lumilinnaa.
- Isompien lumilinnan palasten, tornien, täyttämiseen tarvitaan yksityiskohtaisempi analyysi.
- Kun lumilinna on valmis, sitä voidaan käyttää nukketeatterinäyttämönä (ks. tehtävä Nukketeatteri).
- Tehtävää suositellaan koko koulun yhteisölliseksi tehtäväksi.
- Lumilinnan palasia voidaan käyttää myös kirjavinkkeinä.

Tavoitteet

- Innostaa lapsia lukemaan yhdessä.
- Tehdä näkyväksi kaikkien lasten lukeminen luokassa ja koko koulussa.

Tehtävätyyppi

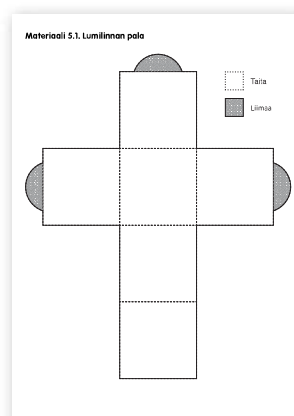
- Kaikki yhdessä!
- Luetaan

Ajankäyttö

- Useita viikkoja tai kuukausia kirjojen lukemiseen.
- 10–15 minuuttia lumilinnan palasten täyttämiseen aina kirjan lukemisen jälkeen.
- Hetkiä tuntien yhteydessä lumilinnan tarkasteluun ja vinkkeihin tutustumiseen.

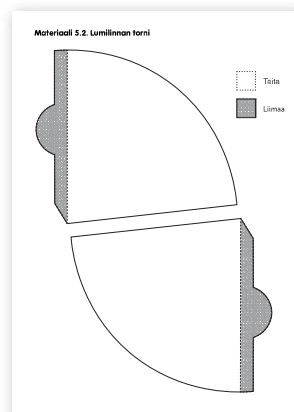
Ennakovalmistelut ja materiaali

- Jos tehtävä tehdään yhdessä koko koulussa, varatkaa yhdessä muiden opettajien kanssa koulusta sopiva tila lumilinnalle.
- Jos luette lumilinnaa oman luokan kesken, rakentakaa se vaikka pöydälle.
- Kopioi luokkaan paksummalle paperille useita lumilinnan palasia (materiaali 5.1) ja torneja (materiaali 5.2).
 - * Palaset kannattaa suurentaa A3-kokoon.
 - * Oppilaat voivat myös mallintaa palasia kopioitavasta materiaalista pahville, jos haluatte oikein tukevan linnan.

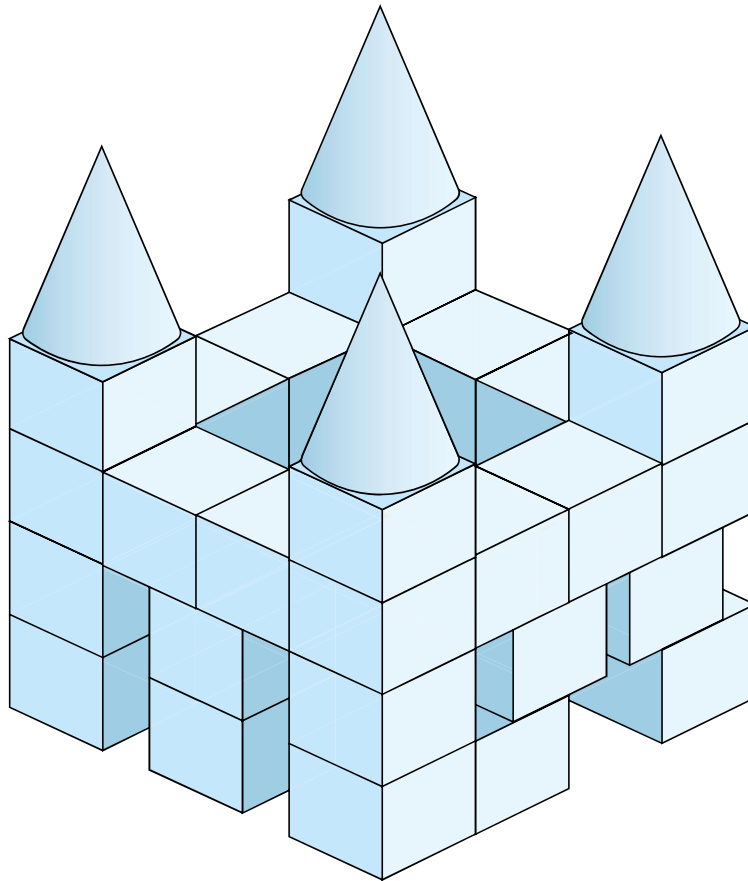
Tehtävänanto

- Kerro lapsille, että tässä tehtävässä on tarkoitus lukea paljon kirjoja ja kirjoittaa jokaisen luetun kirjan tiedot lumilinnan palaseen.
 - * Mitä enemmän he lukevat kirjoja, sitä suurempi linna syntyy.
- Aina kun oppilaat ovat lukeneet kirjan, he voivat täyttää kirjan tiedot yhteen palikkaan (materiaali 5.1) ja lisätä palikan yhteiseen lumilinnaanne.
- Tornipalikoihin (materiaali 5.2) on tehtävä hieman haasteellisempi analyysi luetusta kirjasta.
- Jos aiotte käyttää linnaa nukketeatterinäyttämönä, kerro oppilaille siitä. Lupaus nukketeatterista motivoi lukemaan!

Lumilinnan rakentaminen

- Varaa oppilaille säännöllisesti aikaa lumilinnan palojen täyttämiseen ja koristeluun.
- Seuratkaa lumilinnan kasvamista säännöllisesti tunneilla.
- Jos oppilailla on hankaluuksia löytää luettavia kirjoja, kehotat heitä tutkimaan lumilinnan palasia: niistä saa hyviä kirjavinkkejä!

Kuva 3. Valmis lumilinna.

12. Nukketeatteri

Oppilaat harjoittelevat ja esittävät nukketeatterinäytelmän.

- Valmiissa näytelmissä on sopivia hahmoja monen tasoille lukijoille ja esiintyjille.
- Oppilaat voivat lopuksi kirjoittaa omia nukketeatterinäytelmiä.
- Oppilaat askartelevat omien näytelmiensä hahmot.
- Näytelmä voidaan esittää lumilinnassa, joka on tehty yhteisöllisesti kirjoja lukien (ks. Luetaan yhdessä lumilinna).
- Oppilaat voivat myös rakentaa itse suunnittelemansa ja toteuttamansa näyttämön esimerkiksi pöydälle esitystä varten.

Tavoitteet

- Harjoitella esiintymistä.
- Saattaa kirjoitettu teksti näytelmän muotoon.
- Harjoitella luovaa kirjoittamista.

Tehtävätyyppi

- Kaikki yhdessä
- Luetaan
- Esiinnytään
- Kirjoitetaan

Ajankäyttö

- 60–120 min

Ennakovalmistelut ja materiaalit

- Valitse oppilaille sopivat nukketeatterinäytelmät (materiaalit 12.1–12.3) tai kopioi näytelmät oppilaille nähtäville.
 - * Valmistelevat nukketeatterinuket (materiaali 12.4) tai kopioi ne oppilaille valmisteltaviksi
- Nuket pitää leikata irti paperista ja liimata kartongille. Kartonki täytyy vielä leikata oikeaan muotoon ja kiinnittää keppiin.
- Vaihtoehtoisesti nuket voi laminoida ja kiinnittää sitten keppiin.

Tehtävänanto

- Kerro lapsille, että harjoittelette ja esitätte nukketeatterinäytelmiä.
- Kerro, että esiintyminen on leikkiä, eikä vuorosanoja tarvitse muistaa sanasta sanaan ulkoa. Tärkeintä on, että kaikki esiintyjät tietävät, mitä näytelmässä tapahtuu, ja vievät tarinaa oikeaan suuntaan.

Ryhmien muodostaminen

- Jaa lapset näytelmän rooleihin lasten oman mielenkiinnon mukaan.
- Jokaisessa näytelmässä on myös rooli, jossa ei puhuta. Matalalla kynnyksellä jokainen esiintyjä mukaan!
- Jos oppilaat ovat hyvin pieniä ja lukutaito on vielä alkeissa, käykää näytelmä ensin yhdessä läpi. Kun sen juoni on selvillä, oppilaat voivat vaikka improvisoida repliikit.

14. Sketsihahmot uutistenlukijoina

Tehtävässä oppilaat valitsevat itselleen listasta hassun sketsihahmon, joita esittäen he lukevat uutisia.

- Sketsihahmot ovat hauskoja ja lukeminen ei jännitä niin kovasti, kun sen voi tehdä roolin takaa.
- Oppilas voi myös keksiä oman sketsihahmon.

Tavoite

- Harjoitella sujuvaa ääneen lukemista.

Tehtävätyyppi

- Kaikki yhdessä
- Luetaan ääneen
- Esiinnyttään

Ajankäyttö

- 30–60 minuuttia suunnitteluun ja harjoitteluun.
- 30–60 minuuttia esiintymiseen.

Ennakovalmistelut ja materiaalit

- Kopioi materiaali 14.1 tai näytä se oppilaille dokumenttikameralla.
- Kopioi materiaali 14.2–14.4 oppilaiden lukutaidon tasolle sopivimmat tekstit.

Alustus ja sketsihahmon valinta

- Kerro, että oppilaat saavat tehdä hassuja uutislähetyksiä.
- Jaa oppilaat kolmen hengen ryhmiin.
 - * Ryhmän jäsenten lukutaidon kannattaa olla suunnilleen samaa tasoa.
- Pyydä oppilaita keksimään tai valitsemaan materiaalista 14.1 sketsihahmo, joka lukee uutiset.

Uutislähetyksen harjoittelu

- Anna ryhmien valita omalle lukutaidolleen sopiva uutinen materiaaleista 14.2–14.4 ja harjoitella sen lukemista ensin.
- Kerro oppilaille, että haasteena on, että sketsihahmo vie mennessään ja nauru saa lukemisen unohtumaan.
 - * Nyt on hyvä harjoitella sitä, että hauskan hahmon on pysyttävä roolissaan ja pystyttävä viemään roolisuoritus kunnialla loppuun, vaikka yleisö kuinka nauraisi!
- Pyydä oppilaita jakamaan lukuvuorot; yksi on meteorologi ja kaksi muuta jakavat muut uutiset keskenään.
- Pyydä ryhmiä harjoittelemaan uutisten lukemista sketsihahmona ensin rauhassa.

Uutislähetyksen esittäminen

- Pyydä ryhmiä esittämään uutislähetykset muille.
- Esiintyjien on sallittua kommentoida uutisia sketsihahmolle ominaiseen tyyliin lukemisen lomassa!

Materiaalien sisältö

Materiaali 1.1. Lukemisen kaksi kierrettä.....	62
Materiaali 1.2. Kirje kotiin	63
Materiaali 2.1. Koulukirjasto: haastattelu.....	64
Materiaali 2.2. Koulukirjasto: palaute	65
Materiaali 3.1. Kirjojen selät.....	66
Materiaali 3.2. Kirjojen selät.....	67
Materiaali 4.1. Noppapeli luetusta kirjasta.....	68
Materiaali 5.1. Lumilinnan pala	69
Materiaali 5.2. Lumilinnan torni.....	70
Materiaali 6.1. Kymppin setelit	71
Materiaali 6.2. Satasen setelit.....	72
Materiaali 7.1. Parilukemisen pelilauta	73
Materiaali 8.1. Luokan lukemispelilauta	74
Materiaali 8.2. Kirjavinkkilaput.....	75
Materiaali 9.1. Lukuläksykortit	76
Materiaali 9.2. Lukuläksyn ohjeet.....	77
Materiaali 10.1a. Teo ja Imuri (lyhyt).....	78
Materiaali 10.1b. Teo ja Imuri (pitkä)	79
Materiaali 10.2a. Mörkö hyökkää (lyhyt)	80
Materiaali 10.2b. Mörkö hyökkää (pitkä)	81
Materiaali 10.3a. Kalajuttu (lyhyt)	82
Materiaali 10.3b. Kalajuttu (pitkä)	83
Materiaali 10.4a. Auringonpalvoja (lyhyt).....	84
Materiaali 10.4b. Auringonpalvoja (pitkä).....	85
Materiaali 10.5a. Hämähäkki (lyhyt)	86
Materiaali 10.5b. Hämähäkki (pitkä).....	87
Materiaali 10.6a. Huokuva torni (lyhyt)	88
Materiaali 10.6b. Huokuva torni (pitkä)	89
Materiaali 10.7.....	90

Materiaali 11.1. Luetaan musiikkia.....	91
Materiaali 12.1. Nukketeatterinäytelmä 1: Epäonnekas jääkarhunkuvaaja	92
Materiaali 12.2. Nukketeatterinäytelmä: Missä Ingir on?	93
Materiaali 12.3. Nukketeatterinäytelmä: Leikkejä lumilinnassa	94
Materiaali 12.4. Nukketeatterihahmot.....	95
Materiaali 13.1. Satufestivaali.....	103
Materiaali 14.1. Sketsihahmolista.....	104
Materiaali 14.2. Uutislähetys 1.....	105
Materiaali 14.3. Uutislähetys 2.....	106
Materiaali 14.4. Uutislähetys 3.....	107
Materiaali 15.1. Medialukutaito: apukysymykset.....	108
Materiaali 16.1. Uutisen kirjoittaminen	109
Materiaali 18.1. Faktaa vai fiktiota.....	110
Materiaali 19.1. Tutkitaan tietotekstiä	111
Materiaali 21.1. Tätä en tiennyt -viiri.....	112
Materiaali 23.1. Symbolit	113
Materiaali 25.1. Visuaalinen lukutaito	114
Materiaali 26.1. Tunteidenlukutaito	115
Materiaali 27.1. Tilannekuvaukset.....	116
Materiaali 31.1. Joulukalenterin tehtävät	117
Materiaali 31.1. Joulukalenterin tehtävät	118
Materiaali 31.2. Joulukalenterin arvoitusten ratkaisut	119
Materiaali 31.3. Joulukalenterin satuhieronta.....	120
Materiaali 31.4. Joulukalenterin adjektiivitarina	121
Materiaali 31.5. Vitsit joulukalenteriin	122
Materiaali 31.5. Vitsit joulukalenteriin	123